

Rannarootslaste pärand tänapäeval

Pakri vöökir

1940. aastate alguses oli Eestis umbes 9000 rannarootslast, kellest ligikaudu **8000 põgenes nõukogude okupatsiooni eest Rootsi**.

Rootsis oli võimalik säilitada oma keelt ja kultuuri luues mitmeid kultuuriühinguid ja arhiive. Samuti kirjutati raamatuid, et **talletada mälestusi ja traditsioone**.

Taasiseseisvunud Eestis sai rannarootslaste kultuuri pärand uue hingamise ka siin ning juba aastal 1988 loodi **Eestirootslaste Kultuuri Selts**.

Paljud Rootsi pagenud rannarootslased said taas võimaluse oma kodumaad külastada. Osa neist rajas Eestisse suvekodu, mõned kolisid aga lõplikult tagasi. Viimastel kümnenditel on taastatud mitmeid talukomplekse, mis on kasutuses muuseumidena või kogukonna kohtumispikadena. Endistes eestirootsi küldes võib märgata **taastatud sakraalehitisi, kakskeelseid kohanimesilte, infotahvleid** ja muudki. Samuti on loodud mitmeid rannarootslaste kultuuri tutvustavaid muuseume, millest tuntuim on **Rannarootsi muuseum** Haapsalus.

Stockholmi Eesti Majas toimuvad **Eestirootslaste Ühingu SOV** ja kodukandiühingute kohtumised. 2003. aastal loodi SOV Rootsi sõsarselts **SOV Eesti**, kes algatas kultuuriautonoomia loomise eestirootslastele.

Tänapäeval kannab organisatsioon nime **Eestirootslaste Kultuuriomavalitsus**.

Kohtumine Stockholmi Eesti Majas, november 2024. a

Eestirootslastel oli ka oma ajaleht **"Kustbon"**, mille esimene number ilmus 1918. aastal. Lehe väljaandmist jätkati ka pärast 1944. aastat Rootsis, kus see ilmub tänaseni neli korda aastas. Eestirootslaste Kultuuri Seltsi häälekandja **"Ronor"** ilmus aga Eestis aastatel 1988–1996 ning alates 2009. aastast ilmub kaks korda aastas ajakiri **"Eestirootslane"**. Iga kolme aasta järel toimub Haapsalus **eestirootslaste laulu- ja tantsupidu**, mis toimus esmakordselt 1933. aastal ja mis taaselustati 2013. aastal.

Tule ja avasta rannarootslaste unikaalset kultuuri pärandit. Lugu, mis on põimunud läbi Eesti ja Rootsi ühise ajaloo ning on rikastanud meie rannakülade keelt ja kombeid. Lugu, mis elab tänaseni nende salapärase paikade külanimeses, kultuurimälestistes, traditsioonides ja järeltulevate põlvede südames.

Vaata lisaks:

Vormsi vöökir

visithaapsalu.com/rannarootsi/
aiboland.ee
visitaiboland.ee
eestirootslane.ee

visit
HAAPSALU

REGIONAAL- JA
PÖLLUMAJANDUSMINISTEERIUM

REGIONAALARENGU TOETUSEKS

Rännak rannarootslaste radadel

UNIKAALNE
KULTUURIPÄRAND
LÄÄNE-EESTIS
JA SAARTEL

Rannarootslaste päritolu ja asustus

Riguldi vöökir

Rannarootslased ehk eestirootslased on ajalooline rootsikeelne kogukond, kes asustasid Loode- ja Lääne-Eesti rannikuala ning saared juba keskaja alguseks. Nende rootsikeelne nimetus on *estlands-svenkar*, kuid nad ise nimetasid end *aibofolke* ehk saarerahvas.

Kõige ulatuslikum oli rannarootslaste asustus 15.-16. saj. moodustades tollasest Eesti rahvastikust 2–3%. Rannarootslaste päritolu seostatakse Rootsi idaranniku, Gotlandi, Nylandi ja Soome lõunaranniku rootslastega. Nende rände põhjuseks võisid olla meresõidu ja kaubanduse huvid, baltisaksa aadli korraldus või ka inimeste loomulik seiklushimu. Kogukondade teket soodustas neile sobilik geograafiline asend ja piirkondade eraldatus, mis võimaldas neil hästi kohaneda.

— rannarootslaste alad

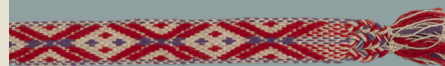

Vormsi tüüpiline vardakott

Vormsi naised kudumishoos 1920-datel

Kultuur ja traditsioonid

Noarootsi vöökir

Rannarootslased säilitasid oma keele ja kumbed sajandite vältel. Nad rääkisid **arhailist rootsi keelt**, mis kuulub rootsi keele idamurrete hulka. Nende keeles leidis ka laensõnu eesti keelest. Igal asualal kujunes välja oma eripärane murre, mis muutis teineteise mõistmise keeruliseks isegi rannarootslaste endi seas.

Igas piirkonnas kanti ka omanäolisi **rahvarõivaid**.

Tähtis roll oli muusikal ja tantsul. Pillidest oli Vormsis populaarne hiiu kannel ehk *talharpa*, Pakri saartel tunti hästi torupilli ning Noarootsis mängiti viiulit ja lõõtspilli. Mitmel pool oli kasutuses ka *psalmodikon* ehk moldpill, mis on samuti poognaga mängitav pill, nagu hiiukannel, kuid ühe keele ja pikema kõlakastiga.

1-keelne moldpill

Rannarootslased paistsid silma **heade käsitööoskustega**: Ruhnu, Pakri ja Vihterpalu naised olid osavad **pitsikudujad**, rannarootsi mehed aga kogenud **paadiehitajad ja meresõitjad**. Tegeleti karjakasvatuse, põllumajanduse, kalapüügi ja kauplemisega. Saartel oli oluliseks elatusallikaks **hülgepüük**.

Sirvilaud ehk muistne kalender 1844. a Noarootsi

Rannarootslaste kalender sisaldas nii kristlikke kui ka rahvuslikke traditsioone, mõjutatuna nii Eesti kui ka Rootsi kommetest. Nt 1905. aasta kalendris võib juba leida rootslastele iseloomuliku luutsinapäeva ehk **Luciadag**, mida tänaseni Noarootsi piirkonnas tähistatakse. Samuti jõudis **Volbriöö** komme Lääne-Eestisse just rannarootslaste kaudu.

Peamine **pidupäeva jook** oli õlu, mida pruuliti odrast või rukkist. Varem kasutati maitsestamiseks sookailu, hiljem humalat, kadakat ning ruhnurootslased lisisid vahel ka kummelit.

Toidukultuuris olid tähtsal kohal leib ja puder. Leiba küpsetati rukkijahust, kuid pidupäevadel ka odrajahust või nisujahust. Osmussaarel valmistati hülgejahiks mõeldud õhukest kuivatatud leiba- **sälskeopar**. Lualt ei puudunud ka liha ja kala, mida soolati, suitsutati või kuivatati. **Piimatoodetest** valmistati võid, juustu ja hapupiimatoite. Üks populaarne hapupiimaroo oli **vahhl**, mis meenutab ilmselt veidi tänapäevast kohupiima.

Tähtsaks peeti ka **kooliharidust**, sest juba 1650. aastal loodi Noarootsis Põhja-Eesti esimene talurahvakool, millele lisandusid aja jooksul ka mitmed rootsikeelsed külakoolid.

EESTI-ROOTSI MURDEKEEL

NOAROOTSI	ROOTSI	EESTI
<i>basta</i>	<i>bastu</i>	saun
<i>eL</i>	<i>öl</i>	õlu
<i>bre</i>	<i>bröd</i>	leib
<i>hunn</i>	<i>hund</i>	koer
<i>ja</i>	<i>jag</i>	mina
<i>jöLe</i>	<i>jul</i>	jõulud
<i>koilde</i>	<i>kvällen</i>	õhtu
<i>mann</i>	<i>man</i>	mees
<i>migg</i>	<i>kvinna</i>	naine
<i>målk å smer</i>	<i>mjölk och smör</i>	piim ja või
<i>storfar</i>	<i>morfar/farfar</i>	vanaisa
<i>tack sko ne häva</i>	<i>tack ska ni ha</i>	tänan teid
<i>tufflar</i>	<i>potatis</i>	kartulid